

UV 4/2005

EU:n budjettipolitiikassa on käynnissä iso rahan uusjako.

Hallitukset valmistelevat komission esityksen pohjalta sopimusta uusiksi rahoitusnäkymiksi vuosiksi 2007-2013.

Sen perusteella laaditaan kullekin vuodelle oma budjettinsa.

Budjettiprosessi

Euroopan unionissa budjettivallan käyttäjiä on kaksi: toinen on valtiovarainministereiden muodostama *ministerineuvosto* ja toinen on *europarlamentti*.

Kolmas unionin toimielimistä eli *komissio* tekee aina alustavan budjettiesityksen. Komissiollahan on monopolioikeus myös kaikkiin lakialoitteisiin.

Komissio julkistaa alustavan esityksen seuraavan vuoden budjetiksi aina huhtikuussa. Neuvoston 1. käsittely on heinäkuussa, ja parlamentti äänestää oman 1. käsittelynsä lokakuussa.

Erilaisten sovittelukokousten jälkeen budjetista päätetään lopullisesti parlamentin 2. käsittelyssä joulukuussa.

Artikla 272

Jos sopua ei synny ministerineuvoston ja parlamentin kesken, EU jatkaa toimintaansa vanhan budjetin pohjalta.

Perussopimuksen *artiklan 272* mukaan kaikkia edellisen vuoden määrärahoja korotetaan silloin tietyn enimmäismäärän mukaan, mutta rahan uusia käyttökohteita rahalle ei hyväksytä.

Maksu- ja maksusitoumusmäärärahat

Budjetin tulot kerätään jäsenmailta jäsenmaksuina, joita kutsutaan EU:n *omiksi varoiksi*. EU ei voi ottaa lainaa budjettinsa rahoitukseen.

Rahoitusta koskevia päätöksiä pitää tehdä pitemmälläkin aikavälillä kuin vain kalenterivuosi eteenpäin. Siksi budjetissa on kahdenlaisia määrärahoja: maksumäärärahoja ja maksusitoumusmäärärahoja.

Maksumäärärahojen muodossa budjetin toimeenpanovaltaa käyttävä komissio saa valtuudet maksaa laskuja.

Maksusitoumusmäärärahojen muodossa komissio voi tehdä sitoumuksia myös budjettivuoden jälkeisten vuosien menoista.

Budjettirajoitukset

Kumpikaan budjettivallan käyttäjistä, ministerineuvosto tai europarlamentti, ei voi päättää vapaasti menoista.

EU:ssa on päätetty, että budjetin maksumäärärahojen loppusumma voi olla enintään *1,24 %* jäsenmaiden yhteenlasketusta

bruttokansantulosta (BKTL)

. Vanhan laskutavan se on sama asia kuin 1,27 % bruttokansantuotteesta (BKT). Tätä rajaa voidaan muuttaa vain yksimielisellä päätöksellä - eikä se siis muutu.

Kyseinen 1,24 % on maksumäärärahojen katto. Maksusitoumusmäärärahoin mitattuna budjettien loppusumma on yleensä suurempi.

Vuosibudjettien kasvun rajat määritellään pitkän aikavälin *rahoitusnäkymissä*, joista päätettiin edellisen kerran vuosiksi 2000-2006 (ns. Agenda 2000). Niissä on määritelty kullekin seitsemälle vuodelle budjetin pääluokkien enimmäismäärät, ja budjettien loppusumma on joka vuosi jäänyt selvästi alle 1,24 prosentin rajan.

Ministerineuvosto ja europarlamentti ovat lisäksi sopineet vapaaehtoisista enimmäiskorotuksista eri pääluokkiin. Käytännössä kaikkein suurin rajoitus budjetin koon kasvattamiselle on se, mitä on kirjoitettu *toimielinten väliseen sopimukseen* (englanninkieliseltä lyhenteeltään IIA). Sellainen tehtiin edellisen kerran toukokuussa 1999 juuri ennen sen vuoden eurovaalia, ja siitä syystä ei vaalikaudeksi 1999-2004 valittu europarlamentti voinut koko kautenaan vaikuttaa vuosibudjettien pääluokkien enimmäismääriin. Se on voimassa edelleen.

Yhden prosentin klubi

Nyt käydään neuvotteluja rahoitusnäkymistä vuosiksi 2007-2013.

Kuusi *nettomaksajamaata* (Saksa, Ranska, Englanti, Hollanti, Ruotsi ja Itävalta) haluaa ajaa budjetin loppusumman mahdollisimman alas ja enimmillään - maksumäärärahoina - 1 prosenttiin bruttokansantulosta. Maksusitoumusmäärärahoiksi hyväksytään suurempia summia.

Nettosaajamaat omasta puolestaan haluavat turvata etunsa ja haluavat rahoitusnäkyymiin niin korkeat loppusummat kuin mahdollista. Nettosaajamaita ovat varsinkin Espanja, Kreikka ja Portugali sekä uudet jäsenmaat.

Tilannetta mutkistaa maatalous, joka on suurin menoerä ja jonka rahoituksen päälinjat on jo sovittu vuoteen 2010 saakka. Nettomaksajamaa Ranska on maatalousbudjetin suurin hyötyjä.

Yksimielisyysvaatimus

EU:n rahoitusraamit hyväksytään yksimielisesti. Vaaditaan jokaisen jäsenmaan hyväksyntä.

Syksyllä 2005 rahoitussopu vuosiksi 2007-2013 näyttää saavuttamattomalta. Yksi sovun esteistä on jäsenmaksun erityisalennusta nauttiva *Englanti*, joka sattuu olemaan puheenjohtajamaa. Sen ei ole helppoa löytää ratkaisua, joka turvaisi sen saavutetut edut mutta samalla huonontaisi muiden saavutettuja etuja.

Seuraava puheenjohtajamaa on *Itävalta*, jonka puheenjohtajakaudella keväällä 2006 (ennen maaliskuuta) on löydyttävä sopu. Muuten EU ajautuu vuoden 2007 budjetin laadinnassa todella suuriin vaikeuksiin.

Sopua ei kuitenkaan ole näkyvissä.

Suomi EU:n nettomaksajana

Kun Suomi liittyi EY:hyn, suomalaisille lupailtiin, että Suomi olisi sen budjetista nettosaaja; että meille tulisi jakoon ilmaista rahaa.

Toisin on käynyt. Suomi on ollut nettomaksaja.

Kirjassa "Suomi 10 vuotta Euroopan unionissa" on tutkija **Teuvo Junkan** artikkeli Suomen ja EU:n välisestä rahaliikenteestä. Sen mukaan ovat Suomen nettomaksut kehittyneet jäsenyyden aikana seuraavalla tavalla (miljoonaa euroa):

1995 - 256

1996 - 89

1997 - 69

1998 - 252

1999 - 361

2000 +130

2001 - 271

2002 - 36

2003 - 73

2004 - 242

Vuoden 2000 nettosaamiset selittyvät vuoden 1999 tulojen lykkääntymisellä, ja vuoden 2004 arvio perustuu Suomen valtion budjettiin.

Valtiovarainministeriön (VM) "viralliset" johtopäätökset poikkeavat tästä laskelmasta.

Ne ovat alakanttiin. Esimerkiksi vuoden 2004 nettomaksuudeksemme se saa vain 104 miljoonaa.

Eroavuus edellä olevaan taulukkoon selittyy sillä, että VM laskee Suomen saamiin tuloihin ne maksut, joita on saatu EU:n *interventiovarastoihin* ostetuista maataloustuotteista, vaikka sitä rahaa vastaan (114 miljoonaa euroa) Suomi on luovuttanut elintarvikkeita. Kyseessä on kaupankäynti eikä jäsenmaksun palautus. VM myös jättää nettoaseman arvioinnista pois Suomen perimistä mutta tulliliitto EU:lle tilittämät - ja siten menettämät - *tullitulot* (95 miljoonaa euroa).

Suomen vuotuiset maksut EU:lle eli Brysseliin lähetetyt jäsenmaksut ovat nousseet noin miljardista eurosta puoleentoista miljardiin.

Tulevina vuosina niistä rahoista yhä pienempi osuus palautuu Suomeen.

:Suomen nettomaksu moninkertaistuu

EU:n valtionpäämiesten huippukokous kesäkuussa Brysselissä päättyi kahteen epäonnistumiseen.

Ei tullut perustuslakia, mutta se siitä.

Ei tullut myöskään päätöstä unionin rahoitusnäkymistä vuosiksi 2007-2013.

Siinä, että ei tullut, ovat todellisen kriisin ainekset.

Talouden suuntaviivat

EU:n rahoitusnäkymät määrittävät sekä tulot että menot.

Tulojen osalta oli huippukokouksessa monilla mailla halu päättää siitä, että lopetetaan Englannin - ja eräiden muiden nettomaksumaiden - jäsenmaksun erityisalennus. Vauraan Englannin tarvitsee maksaa vain 1/3 nettomaksustaan, ja se on väärin. Sillä tavalla se saa noin 5 000 miljoonan euron vuosittaisen alennuksen maksuunsa ja sen jäsenmaksusta siis 2/3 tulee maksuun muille. Pienen Suomen osuus siitä on yli 100 miljoonaa euroa vuodessa.

Menojen osalta oli tarkoitus päättää niistä enimmäismääristä, joilla budjetin eri pääluokkia voidaan kasvattaa tulevina vuosina. Siltä osin kysymys on suunnitelmataloudesta. Menopuolella suurimmat ongelmat koskevat maatalousbudjettia: viljelijöiden tukiaiset maksetaan EU:n rahoista (muille enemmän kuin suomalaisille), ja niitä ollaan ajamassa alas.

Kun puhutaan *maatalouden yhteisrahoituksesta*, sillä tarkoitetaan sitä, että jäsenmaa osallistuisi - osittain, esimerkiksi 10 prosentilla - omilla verovaroillaan EU:n määrittämien tukiaisten maksuun. Se tekisi mahdolliseksi alentaa budjetin loppusumma 1 prosenttiin BKT:stä. Kun tietyt maat joutuisivat maksamaan maatalousmenojaan myös omasta pussista, ne saattaisivat kiinnostua valvomaan paremmin rahojen käyttöä.

Suomen nettomaksu kasvuun

Pääministeri **Matti Vanhanen** oli valmistautunut rahoitusneuvotteluihin kehnosti. Vanhasella ei ollut tarkkoja laskelmia puheenjohtajamaa *Luxemburgin* ehdotuksen vaikutuksesta Suomen vuosittaiseen nettojäsenmaksuun.

Siitä kai johtui, että Vanhanen oli ollut valmis hyväksymään nettojäsenmaksuksemme 450 miljoonaa euroa vuodessa. Se merkitsisi nykyisen 100-200 miljoonan euron *nettojäsenmaksun moninkertaistumista*

.

Sen sijasta, että lopetettaisiin Englannin jäsenmaksualennus, Vanhanen oli ollut valmis

hyväksymään ehdotuksen, että samantapainen ale olisi muokattu myös Saksalle, Ranskalle, Hollannille ja Ruotsille.

Sen ohella, että Brysseliin olisi pitänyt lähettää lisää rahaa meitä rikkaampien maiden jäsenmaksun maksuun, Vanhanen oli ollut valmis leikkaamaan EU:n rahalähetyksiä Suomeen maaseudun kehittämiseksi ja alueiden tukemiseksi.

Huonot neuvotteluasemat

Kun puheenjohtajamaa Luxemburg sitten ehdotti taakkamme lisäämistä 500-600 miljoonaan euroon, Suomikin oli kypsä hylkäämään paketin.

Siinä vaiheessa oli nähtävissä, että huippukokous oli ajautunut umpiperään, eikä Suomen myöhäisherännäisyyttä pantu erityisemmin merkille.

Suomi jatkaa neuvotteluja uudesta lähtöasetelmasta: miinus 450 miljoonaa euroa.

Sopu näistä asioista ei kuitenkaan syntyne lähiaikoina. On luultavaa, että Ranskan presidentti **Jacques Chirac**

ei suostu leikkaamaan maanviljelijöidensä EU:lta saamia maataloustukia. Rahoitussopu Englannin puheenjohtajakaudella nostaisi hänen arkkivihollisensa

Tony Blairin

unionin henkiseksi johtajaksi.